

Spesialenheten for Politisaker/
Riksadvokaten
SAK NR 16605788 643/24-123

20. desember 2024

Klage over påtalevedtak

Jeg vil med dette klage på Spesialenhetens vedtak om henleggelse av Politiadvokat Christine Lundsteins motarbeidelse av rettssystemet.

Spesialenheten legger til grunn at politiadvokaten ikke skal lastes fordi domstolene tidligere har behandlet spørsmålet om Straffelovens § 231 oppfyller et legitimt formål i HR-2022-731-A. Slik Spesialenheten ser det, kan aktor derfra ta for gitt at prøving ikke er nødvendig, men det avhenger av om Høyesterett gjorde en korrekt utført rettighetsanalyse i HR-2022-731-A. Hvis Høyesterett i denne dommen bygde på fasadebegrunnelser, er det avgjørende at rettsutvikling finner sted, og spørsmålet er om fasadebegrunnelser skjuler et større problem for rettsvesenet.

Riksadvokaten må til bunns i dette. Hvis fasadebegrunnelser skjuler et problem, tar både politiadvokaten og Spesialenheten del i tildekking, og både påtalemyndigheten og Spesialenheten har mottatt tilstrekkelig informasjon på vilkårlig forfølgelse og svikt i ledelse. Ikke bare er straff på tilbakeviste premisser dokumentert i [bevisoppgaven](#), men politiadvokat og tingrettsdommer tar feil når de hevder at spørsmålet om forbudet oppfyller et legitimt formål «er grundig prøvd» av Høyesterett.

Straffefrihetsgrunner skjules

Verken Lundstein eller noen annen jurist kan påstå at dette spørsmålet er grundig prøvd av Høyesterett i HR-2022-731-A. I stedet viser HR-2022-731-A hvilken utfordring det er for jussen å forsvare keisere uten klær, for ingen godkjent rettighetsanalyse tar utgangspunkt i lovgivers signal. Når offentlig panikk er påvist burde Høyesterett heller gjort analysen fra første prinsipper, og det er verdt å merke seg at slik Høyesteretts rettighetssikring fungerer, kan ikke rettigheter trygges før ti representanter på Stortinget får bedre dømmekraft.

Om ti politikere fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, eller Fremskrittspartiet tar til fornuft, vil det bli politisk flertall for rusreform og Høyesterett kan konkludere at forbudet ikke lenger

oppfyller et legitim formål. Men hva med retten til effektivt rettsmiddel? Skal de undertrykte være avhengige av at offentlig panikk går over av seg selv, eller har domstolene plikt til å beskytte svakerestilte grupperinger?

Grunnlovslæren er klar på at Høyesterett svikter ved å la lovgiver definere utkommet av rettighetsanalyser. Påtalemyndighetens ansvar for straffesakskjeden gjør videre klart at det er stor konstitusjonell fallhøyde for den politijurist som motsetter seg rettsutvikling, og så lenge mindre inngripende midler ikke er vurdert vil det være usikkert om Politiloven følges. En politijurist som motsetter seg prøvelsesrett, til tross for at begrunnelseskravet for straff mangler, vitner om en trussel mot rettsstaten som etiske retningslinjer og lovverk er utformet for å motvirke, og Spesialenheten har ansvar for å ta tak i straffbare forhold som er begått i tjenesten.

Saken er henlagt fordi Spesialenheten legger til grunn at prøvelsesretten på rusfeltet er uten vekt etter HR-2022-731-A, men viktige spørsmål består og politiadvokaten har brutt samtlige retningslinjer for påtalemyndigheten ved å motsette seg prøvelsesrett. Det er ingen tvil om at påtalemyndigheten har ansvar for rettssikkerheten og skal tilrettelegge for at prinsipielle problemstillinger blir forsvarlig behandlet, men Lundstein motsatte seg 200 års rettstradisjon og lovgivers intensjon med innføring av Grunnlovens § 89 når ARODs sivile ulydighet gikk for retten.

Spesialenheten vektlegger sannsynligheten som lav for at aktor har skjult et varig og systematisk angrep mot sivilbefolkningen ved å motsette seg prøvelsesrett. Faktum er at forsvaret hadde forberedt en sannhets- og forsoningskommisjon, og at politiadvokaten har avsporet denne, og Spesialenheten burde gjort en bedre jobb før saken ble henlagt. Jo mer politiet setter seg inn i [bevisoppgaven](#), desto mer opplagt er det at politiadvokaten har motarbeidet rettsvesenet, og utredninger fra Straffelovkommisjonen, Rusreformutvalget, og Rolleforståelsesutvalget står igjen som vitnesbyrd om en politisk prosess som svikter forpliktelser til menneskerettigheter.

Straff på tilbakeviste premisser er per definisjon vilkårlig. Det følger at lovgiver har et problem – og jurister et ansvar for rettsstaten – og dette er ikke en vanlig straffesak, slik politiadvokat (og dommen) gir uttrykk for. En organisasjon har gått til sivil ulydighet fordi den politiske prosessen har vært på et konstitusjonelt sidespor i 20 år, men straffefrihetsgrunner skjules ved at sivil ulydighet behandles som vanlig profittmotivert kriminalitet.

Det er ille om politiadvokatens handlinger ikke får konsekvenser, for påstanden om 120 dager ubetinget fengsel, samt betaling av saksomkostninger, er et symptom på et større problem. Fra påtalemyndigheten er det et signal om at forsøk på å underlegge narkotikaloven kontroll ikke aksepteres og at aktivister som står opp for rettssikkerhet skal gjøres et eksempel ut av. Slik håper politi- og påtalemyndighet å begrave et økende problem med rettsløshet etter at påtalemyndigheten i 16 år har sviktet rettssikkerheten. Siden 2008 har statsadvokatene sett

bort fra etiske retningslinjer for å fortsette jakt på syndebukker, og forsvaret hadde forberedt en [sannhets- og forsoningskommisjon](#) for å bøte på skaden.

At politiadvokaten i saksbehandlingen satte styringsjuss foran rettighetsjuss er derfor trist. I over 40 år har fagfolk fra kriminologi og retts sosiologi påpekt syndebukkmekanismen som drivkraft bak forbudet, men Lundstein har vist et [psykologisk incentiv](#) til å beskytte keisere uten klær. Like lite som en israelsk regjeringsadvokat vil belyse anklager om krigsforbrytelser i Gaza, ville aktor avklare om forbudet oppfyller et legitimt formål, og det er Riksadvokatens oppgave å beskytte rettsstaten mot slik taktikk.

Ikke bare har Riksadvokaten et særskilt ansvar for å sørge for at straffesakskjeden kan forsvares prinsipielt, slik at rettsikkerheten bevares, men Rolleforståelsesutvalget pekte på et problem med jurister av aktors kaliber. På grunn av jurister som prioriterer styringsjuss forblir rettighetsjuss uten vekt, og det var et stort nederlag for rettsstaten at heller ikke dommer ville erkjenne et problem for strafferetten. For dommer Lassen var det ikke domstolens problem at straff ikke kunne forsvares. Det spilte ingen rolle om påtalemyndigheten videreførte et varig og systematisk angrep mot sivilbefolkningen, og det var uten betydning at fasadebegrunnelser opprettholdt kriminalisering. For aktor og dommer var poenget å opprettholde lovens autoritet, uavhengig av kvalitet, og resultatet er en trussel mot rettsstaten.

Politiadvokatens misbruk av HR-2022-731-A

Tiltalte brukte sin forklaring i hovedforhandling på å vise at domstolen umulig kan bygge autoritet på HR-2022-731-A. Problemet med fasadebegrunnelser ble gjennomgått, og forsvarers prosedyre dokumenterte flere eksempler hvor FNs menneskerettighetsapparat retter den samme kritikken mot forbudet. Allikevel, heller enn å besvare kritikk som må imøtegås, brukte påtalemyndighet og domstoler HR-2022-731-A som bevis på at forbudet oppfyller et legitimt formål. I dommens side 5-6 klipper og limes det fra en dom som forsvaret har vist er uten vekt, og mangelen på rettsutvikling er påfallende.

I HR-2022-731-A kommer Høyesterett til at forbudet oppfyller et legitimt formål ved å vise til lovgivers signal. Fordi et flertall på stortinget er bekymret for signaleffekten av avkriminalisering, ser Høyesterett det «slik at kriminalisering av befatning med narkotika fortsatt har et legitimt formål», men ettersom utredninger i 20 år har avvist straff, og stadig flere land legger til grunn at kuren er verre enn sykdommen, overses reelle hensyn.

Om et regulert marked er bedre egnet enn et kriminelt marked, kan ikke forbudet oppfylle et legitimt formål. Det er umulig, og ettersom stadig flere land regulerer cannabis for å beskytte folkehelse, må norske jurister akseptere at formålet med loven er oppgitt. Ideen opprinnelig var et narkotikafritt samfunn, og lovarbeidet tok form ut fra et ideal som er historie. I stedet er folkehelse den nye målestokken, og det er tvilsomt om forbudet gjør folkehelsen bedre.

Det er langt mer sannsynlig at folkehelsen forverres, og av denne grunn regulerer stadig flere land cannabismarkedet.

Politiadvokat og tingrettsdommer tar derfor feil når de påstår at spørsmålet om domfellelse for overtredelse av straffeloven § 231 er i strid med Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8 er grundig prøvd av Høyesterett i HR-2022-731-A. Det må en rettighetsanalyse til for å avgjøre om individets rett til frihet er tilstrekkelig vektlagt i forhold til samfunnets behov for beskyttelse. Denne veier måloppnåelse og forholdet mellom mål og middel, men både påtalemyndighet og domstoler ser bort fra dette.

Lovgiver har alltid tatt for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål. Hver utredning har blitt begrenset i mandat for at ruspolitiske utfordringer skal løses innenfor rammene av et forbud, og når Høyesterett konkluderer «at kriminalisering av befatning med narkotika fortsatt har et legitimt formål» viser dommen til side syv i helse- og omsorgskomiteens innstilling til Stortinget¹, hvor medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, og Fremskrittspartiet går imot rusreform og forslaget om en generell avkriminalisering av narkotika. Det er verdt å legge merke til at Høyesterett i denne forbindelse overser kognitiv dissonans, for når samtlige av komiteens medlemmer på side én er enige om at «Rusreformen er en erkjennelse av at rusproblematikk i hovedsak er en helseutfordring og med det et anliggende for helsetjenesten, og ikke for justissektoren», på hvilket grunnlag vil flertallet videreføre straff? Hvis rusproblematikk ikke er jussens område, hvorfor opptar narkotikalovbrudd 40 prosent av lovbruddene som behandles av tingrettene?

Hverken Høyesterett eller tingretten besvarer spørsmålet. I stedet brukes fasadebegrunnelser for å straffe, til tross for at retten ble gjort kjent med at førstestatsadvokat Thomas Frøberg har advart mot å gjøre nettopp det. Spesialenheten gjør derfor en stor feil ved ikke å reagere når påtalemyndighetens jurister viderefører fasadebegrunnelser som er imøtegått. Den samlede fagkunnskap viser at politiets innsats på rusfeltet gjør vondt verre, og det spiller ingen rolle om gode intensjoner fremholdes når 20 år med utredninger viser at kuren er verre enn sykdommen. Signaleffekten av straff er en helt annen enn staten ønsker, og påtalemyndigheten mister legitimitet når keisere uten klær beskyttes.

Det er dette politiadvokat har gjort. Når det gjelder reelle indikatorer som tilbud, etterspørsel, tilgjengelighet, og sosial aksept, er det klart at forbudet ikke har fungert individ- eller allmennpreventivt. Hadde signaleffekten av straff virket, ville rundt 100 prosent av befolkningen støttet politikken, men realiteten er at politi, politikere og rettsvesen har tapt legitimitet. Det er vanskelig å overdrive den skade som det narkotikafrie idealet har utrettet. 200 års rettstradisjon er truet på grunn av jurister setter karriere foran rettssikkerhet, og tingrettsdommen og HR-2022-731-A avdekker et større problem. Rettighetsanalysen fremstår

¹ Inst 612 L (2020–2021)

ikke gjort av en uavhengig, upartisk og kompetent rett men som et bestillingsverk fra Justisdepartementet, hvilket antyder at rettsvesenets integritet er truet.

Vi vet fra før at Johs Andenæs for 30 år siden var oppgitt over at lovgiver ikke tok faglig innsikt på alvor; at Straffelovkommisjonen var klar på at straff ikke kunne forsvares; at Rusreformutvalget dokumenterte panikk som et problem i lovutforming; at Rolleforståelsesutvalget har påvist en konflikt hvor rettighetsjuss har blitt nedprioritert på bekostning av styringsjuss; at Riksadvokatens undersøkelser rundt maktmiddelbruk i mindre saker fant systemiske krenkelser; og at fagfolk i 40 år har påpekt sydebukkmekanismen som førende for ruspolitikken.

Det fremstår med andre ord klart at det har vært økende konflikt mellom fagfelt og lovgiver. Straffelovkommisjonen anbefalte derfor i 2002 at domstolene underla den politiske prosessen bedre kontroll – hvilket ikke har skjedd – og Riksadvokaten må vurdere om påtalemyndigheten har valgt klokt ved å stille seg på side med en politisk prosess som er styrt av ekstremister.

Dette er et viktig spørsmål for politi- og påtalemyndighet å vurdere. Forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse er dokumentert i bevisoppgaven, og om vi ser tilbake finner vi at raselover, forbudet mot homofili, og andre heksejakter har som fellestrekk at tilhengerne ønsket å fri samfunnet fra påståtte onder. Fordi målet var antatt å hellige middelet rettfærdiggjorde overgriperne de mest horrible handlinger, og den instans som ikke er enig i at den politiske prosessen er styrt av ekstremister må være plaget av tilsvarende holdninger. Ifølge [FN](#) er ekstremisme «ytterliggående forestillinger eller handlinger der vold anses som et akseptabelt middel for å tvinge igjennom dramatiske samfunnsendringer og oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål», og dette er helt klart en beskrivelse av forbudstilhengerne.

I 60 år har en ekstrem politisk bevegelse splittet familier og kastet titalls millioner mennesker i fengsel. Like lenge har vold blitt brukt for å nå et mål som er lenger unna enn noen gang, og det er domstolenes oppgave å sørge for minoritetsbeskyttelse. Både Straffelovkommisjonen, Rusreformutvalget, og Domstolskommisjonen la opp til slik beskyttelse, men vi har sett at Høyesterett i HR-2022-731-A vektlegger flertallsstyret på bekostning av sitt konstitusjonelle mandat. Det følger derfra at rettsikkerheten ikke er ivaretatt, og at påtalemyndighet og domstolene har sviktet ansvar delegert etter Grunnlovens § 89.

Grunnlovens § 89 gir domstolene «rett og plikt» til å kontrollere den politiske prosessen. Prøvelsesretten ble artikulert for å fremheve betydningen for 200 års rettshistorie og flere hundretusen saker har gått igjennom rettsapparatet siden 2008, når påtalemyndigheten og domstolene begynte sin praksis med å beskytte forbudet mot konstitusjonell kontroll.

Det er viktig å påpeke at samtlige kunne ha vært unngått om det ikke var for nedprioritering av rettighetsjuss. Norge kan takke jurister som setter karriere foran rettsikkerhet for at Rolleforståelsesutvalget omtalte ukultur som et problem, og det er i ettertid klart at Justisdepartementet ikke har fulgt opp. Departementet forblir plaget av jurister som ikke vil

legge to og to sammen før de får et politisk mandat, men det er klart at fagansvar ikke er ivaretatt. Så lenge mindre inngripende tiltak ikke har blitt vurdert, svikter Justis sitt samfunnsoppdrag, og det er Riksadvokatens oppgave å bidra til effektiv minoritetsbeskyttelse.

Riksadvokatens ansvar

Dette ansvaret var klart i 2009, og det er ikke mindre klart i dag. Rent faktisk, ansvaret for et effektivt rettsmiddel øker med årene, for unødig lidelse brer om seg og påtalemyndighetens motstand mot rettsikkerhet utsetter et rettsoppgjør. Fordi domstolene antar at påtalemyndigheten har forberedt saker korrekt for domstolene, har ingen rett belyst forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse, og fasadebegrunnelser opprettholder bruken av maktmidler.

Dette er ikke en situasjon som ikke samvittighetsfulle aktører i politi eller rettsvesen ønsker. Det er en situasjon som Riksadvokaten må ta ansvar for umiddelbart, hvis det ikke skal være tvil om påtalemyndigheten som et verktøy i det godes tjeneste og Riksadvokaten tok gjennom rusreformen avstand fra kriminalisering for å stå på side med prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå. Det betyr at regjering og justisdepartement står på side med tyranniet, og Riksadvokaten må ta tak i ukultur.

Det tilfaller påtalemyndigheten å fremme etiske og prinsipielle utfordringer forbundet med ansvaret for straffesakskjeden for domstolene, men statsadvokater og politiadvokater har avvist rettsikkerhetsgarantier ved å vise til et fiktivt skille mellom rettens og lovgivers sfære.

Om det er opp til aktor kan straffekåte politikere gjøre hva de vil med forfulgte minoriteter, men det gir ikke mening å hevde at ruspolitikk er lovgivers område, samtidig som det vises til HR-2022-731-A som kontroll av den politiske prosessen. Det er som å si at rettsystemet under krigen ikke hadde ansvar for deportasjonen av jøder fordi politiet hadde papirarbeidet i orden, men slik juss oppstår når politijurister ikke vil gjøre jobben sin.

Det er å håpe at Riksadvokaten vet bedre. Det er å håpe at Riksadvokaten mener alvor med støtten til prinsipper som må veie tungt om en liberal rettsstat skal bestå, men godt mulig er påtalemyndigheten så blendet av fiendebilder at Riksadvokaten ikke aksepterer forbindelsen til fortidens vilkårlige forfølgelse. Godt mulig mener Riksadvokaten at historiske paralleller er uten relevans, så jeg tilbyr professor i Statsvitenskap Bernt Hagtvets innsikt:

Ofte glemmer vi at nazismen ikke var en appell til brutalitet og hat. For dem som kom innenfor dens stråleglans, fremsto Hitler som sinnbildet på uegennytte, patriotisme, renhetslengsel, harmonidrøm og nasjonal gjenfødelse. Derfor fikk nazismen en slik tiltrekningskraft. Den ble ikke opplevd som en konfrontasjon med anstendigheten. Nazismen maskerte sin brutalitet som idealisme. Nazismens fatale tiltrekningskraft lå i et estetisk-politisk program for å skape det nye ariske mennesket mot den heslige jøden.²

² Bent Hagtvet (red.): Folkemordenes svarte bok (2008) 461

Her er det bare å bytte ut fiendebilder og overmenneskeideer med drømmen om et narkotikafritt samfunn, så ser vi dynamikken bak ruspolitikken. La oss omformulere:

Ofte glemmer vi at forbudet ikke var en appell til brutalitet og hat. For dem som kom innenfor dets stråleglans, fremsto det narkotikafrie idealet som sinnbildet på uegennytte, patriotisme, renhetslengsel, harmonidrøm og nasjonal gjenfødelse. Derfor fikk forbudet en slik tiltrekningskraft. Det ble ikke opplevd som en konfrontasjon med anstendigheten. Forbudet maskerte sin brutalitet som idealisme. Forbudets fatale tiltrekningskraft lå i et estetisk-politisk program for å skape et rent samfunn fritt for den heslige narkotikaen.

Vi ser hvorfor forbudet har slik appell. Vi forstår også hvorfor NNPFs medlemsblad i smått-og-godt spalten feirer at narkotikaselgere tas livet av andre steder i verden, samt hvorfor dommere og aktorer motsetter seg prøvelsesrett, for i den grad det narkotikafrie idealet lokker vil forbudstilhengerne gå over lik for å trygge samfunnet. Det er dette som har skjedd i 60 år, ettersom forbudsfolk er så preget av fiendebilder og renhetslengsel at målet godtgjør middelet. Vi har derfor lover som skal fremme et narkotikafritt samfunn og dette idealet forfølges med religiøs iver. Det spiller ingen rolle at samfunnet er lenger unna enn noensinne, ei heller om fagfolk bekrefter at mindre inngripende tiltak er bedre egnet; forbudstilhengerne vil straffe seg frem til paradiset, uansett pris, og det er essensen i en dynamikk som ugyldiggjør Grunnloven.

Det betyr at problemet er det narkotikafrie idealet. Forsvaret viste i [tingretten](#) at folkehelse derfor er den nye målestokken, og verken påtalemyndighet eller domstoler kan ikke ta for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål ved å vise til den politiske prosessen. Om et regulert marked er bedre enn et kriminelt, må Straffelovens § 231 vike, og grunnlovslæren er klar på jussens ansvar for å kontrollere lovgiver.

Som Professor Jørgen Aall har sagt, ligger etter norsk rett «kompetansen til å prøve lovens forhold til Grunnloven og konvensjonen hos de alminnelige domstoler, ikke egne forfatnings- eller forvaltningsdomstoler som i mange andre land. Og den ligger ikke bare hos Høyesterett; dommerfullmektigen i Grukkedal kan sette loven til side som stridende mot Grunnloven».³

Politiadvokaten og dommeren ble gjort kjent med dette. De motsatte seg allikevel kontradiksjon, og det sier mye om hvor tomme rettsstatsgarantier er i vår tid at prøvelsesretten ikke anerkjennes. Den politiske prosessen har sviktet i 20 år, og ettersom straffelovens § 231 ikke kan forsvares prinsipielt, ville en påtalejurist som fulgte sitt oppdrag satt rettigheter på dagsorden. En kompetent påtalejurist ville markert avstand fra en politisk prosess som er styrt av fanatikere, og ikke vært så skamfull over sitt virke at hun fryktet lydopptak av rettsforhandlinger. En politijurist som var sakkyndig ville tatt på alvor at fagfolk som Ragnar Hauge i 2008 [advarte](#) mot den politiske prosessen som et demokratisk problem, og i prosedyren [siter](#) Andenæs på at ruspolitikken har overlevd takket være justisministere

³ Jørgen Aall, *Rettsstat og menneskerettigheter* (2011) s.92.

som snakker før de tenker. Dette var Andenæs sin konklusjon etter avvisningen av straffelovkommisjonen, og tiltaltes konflikt med politiadvokaten må sees i lys av den skade som nedprioriteringen av rettighetsjuss har gjort på rettsstaten.

Riksadvokaten bes derfor undersøke problemet med fasadebegrunnelser, og hva dette igjen betyr for påtalemyndighetens ansvar for straffesakskjeden. Om forbud har fremmet en klasse jurister som beskytter forbudet for enhver pris, er dette en trussel mot rettsstaten som ikke må undervurderes. Ingen er tjent med politijurister som svikter prinsippene landet bygger på, og hvis jurister er krenket over historisk og prinsipiell kontekst, er det bedre å stille seg på riktig side av historien. Dette gjøres ved å belyse betente problemstillinger, ikke ved å dekke over for keisere uten klær. Uten prinsipiell grunn er det uansett begrenset hvor lenge en justisminister kan «snakke opp» tillit, og det blir stadig mer opplagt at Norge ikke har et fungerende rettssystem.

Påtalemyndigheten har siden 2008 aktivt bidratt til det. Alt for lenge har Riksadvokaten utsatt den debatten som Andenæs i 1994 forsøkte å løfte frem, og påtalemyndighetens forsøk på å dekke over et grunnleggende problem er et historisk feilgrep. Integriteten til etaten avhenger av jurister som evner å stå imot destruktive massebevegelser, og Riksadvokaten må ta lederansvar og distansere seg fra en politisk prosess som er formet av ekstremister.

Professor i kriminologi Nils Christie [påpekte](#) for 28 år siden at fanatisme var et problem i ruspolitikken, og selv om «ekstremisme» er et negativt ladet begrep, er definisjonen klar. [Ifølge](#) Store norske leksikon, er «et samfunn som Norge preget av svært bred opplutning om demokrati, menneskerettigheter og maktfordeling slik dette er nedfelt i Grunnloven», og det vil være «politisk ekstremt» å frata «minoriteter eller opposisjonelle grunnleggende rettigheter, slik disse er definert i Grunnloven og internasjonale avtaler om menneskerettigheter».

Det er dette forbudstilhengerne har gjort – og det er dette politiadvokaten har jobbet for. Det sivile samfunn hadde forberedt en sannhets- og forsoningskommisjon for å rette opp i større skade, men aktor og dommer motsatte seg fremlegging av bevis som avdekket et problem for rettsstaten. Ved å nekte bevisføring, ble keisere uten klær beskyttet fra å vitne og rettssikkerheten ofret på maktens alter, men dette var en pris som dommer og aktor var villig til å betale for at maktmidler og budsjetter ikke skulle gå tapt.

Et viktig spørsmål som Riksadvokaten må vurdere, er hva en slik pris egentlig koster. Rettens behandling avdekker en alvorlig svikt i rettsstaten, for mens redere og byggebransje kan regne med domstolene når økonomiske interesser er truet, er det klart at rettssystemet er vendt mot rusbrukere. Til tross for at frihetsrettigheter har krav på bedre vern, finnes det ingen effektive rettsmidler, og de som kjemper for rettssikkerheten straffes med fengsel. Dette er signaleffekten av dommen. Dette er standarden som aktor og tingrettsdommer legger for norsk rett, og det fremstår som klart at 60 års totalitær politikk har gitt en klasse jurister som beskytter forbudet for enhver pris.

Politijuristens atferd må sees i lys av slik ukultur. Narkotikaloven behandles som en hellig ku fordi den gir liv til et enormt maskineri, men det er klart at dommen ikke kan opprettholdes uten at domstolene stiller på feil side av historien. Et rettssystem kan ikke overleve uten prinsippene det bygger på, og dommen på 120 dager i fengsel sender et signal om at det ikke finnes noe rettssystem for rusbrukere. Nok et offer gjøres for at budsjetter, maktmidler, og prestisje skal bestå – men denne gangen ofres ikke bare en lovbrøyer. Poenget med sivil ulydighet er ikke bare å fremme rettssikkerhet men å eksponere svikt i rettssystemet, og Lundstein har spilt rollen perfekt.

Vi har en påtalemyndighet som i den offentlige debatten fremstår opptatt av rettssikkerhet, men når det kommer til ruspolitikken er det ikke lenger domstolenes oppgave å beskytte individet mot maktmisbruk. Når det gjelder ruspolitikken, er det helt greit å snakke ned rettighetsjuss og ignorere rettsstatsgarantier, og på dette grunnlaget ble bevis avskåret. På dette grunnlaget motsatte aktor seg også film- og lydopptak, men hva med domstolenes uavhengighet? *Hvis HR-2022-731-A har mangler, er det ikke viktig å få dem belyst, slik at rettssystemets fundament styrkes? Ville ikke vitner, dokumentarfilm, samt film- og lydopptak fremmet rettssikkerhet og folkeopplysning?*

Det fremstår som klart ut ifra saksforberedelser, og ikke minst hovedforhandling, at Lundstein ikke ville belyse mangler ved rettssikkerheten. Likevel er Domstolskommisjonen i NOU 2020:11 klar på at det «Av hensyn til rettsstaten er (...) viktig å hegne om domstolene som samfunnets sentrale konfliktløser og å sikre befolkningens tilgang til domstolene», og en politijurist som motsetter seg prøvelsesretten svikter påtalemyndighetens viktige rolle som kontrollør og rettssikkerhetsgarantist.

Når forsvaret vil bevise at ruspolitikken er styrt av keisere uten klær, er signaleffekten av å beskytte lederne fra å forklare seg katastrofal. Om ruspolitikken kunne forsvares, hadde samtlige vitner hatt alt å tjene på å opplyse retten, men flere forsøkte å slippe unna og aktor hjelp til. Tradisjonelt tolkes slikt som motarbeidelse av rettsvesenet, men tingrettsdommer hadde før hovedforhandling bestemt seg for å avvise prøvingsrett og utelukkende dømme etter rettskilder. Til tross for dette, er rettskildelæren klar på både juss og utenomrettslige faktorerens betydning. I tillegg til lov, lovforarbeider, rettspraksis, myndighetspraksis, sedvaner, og rettsoppfatninger er reelle hensyn en sentral rettskildefaktor, og dette vil si vurderinger om resultatets godhet. Her kommer verdier og verdigrunnlag inn, hvilket overses av dommer og påtalemyndighet, og dommen er ikke akseptabel i forhold til idealene i den juridiske metode.

Det er på dette grunnlaget at Riksadvokaten må vurdere henleggelsen på nytt. Spesialenheten har ikke behandlet saken med den grundighet som situasjonen betinger, men droppet et minstemål av etterforskning som ville avdekket et større problem. Samvittighetsfulle aktører trenger bare bruke litt tid på å sette seg inn i saken og det er klart at fasadebegrunnelser

viderefører vilkårlig forfølgelse, at jurister som politiadvokaten utgjør en trussel som må tas på alvor, og at Spesialenhetens henleggelse undergraver rettssikkerhet og rettsstatsbygging.

På grunn av aktor og Spesialenhetens slette arbeid, fortsetter straffehjulet å pine en allerede tuktet befolkning. Titusener av skjebner forblir ofret for at budsjetter, maktmidler og prestisje skal bestå, og om kost-nytte hensyn var blitt vurdert ville måloppnåelsen for ruspolitikken vært lik null. Det koster statskassa rundt 6.5 milliarder kroner i året drive forbudslinjen videre, men når alt Norge får igjen for disse pengene er stigmatisering, polarisering, utenforskap, kriminalitet, sykелighet, vold og død, er det klart at lite er mer alvorlig for rettssikkerheten enn jurister som sviker prøvelsesretten. Prøvelsesretten er den [mekanisme](#) som skal sikre staten mot drift i totalitære farvann, og fra et grunnlovetisk ståsted, kan ikke en politijurist som motsetter seg prøvelsesrett vise til noen autoritet. I stedet utgjør en slike embetsholdere en trussel, og overlevelse avhenger av konstitusjonelt kart og kompass.

Det er dette forsvaret tilbyr. Etter rusreformens kollaps står rettsvesenet uten prinsipielt fundament, og det er å håpe at Riksadvokaten tar grep før rettsstaten er en saga blott.

Påtalemyndigheten kan ikke fortsette å vise til en dom som bruker fasadebegrunnelser for å holde på et forbud. Problemet med fasadebegrunnelser er klart, og påtalemyndigheten plikter å sørge for rettsutvikling. Riksadvokaten har i prioriteter for 2024 bedt påtalemyndigheten fremme for retten en avklaring av nedre terskel for avhengighetsbegrepet, hvilket ikke kan gjøres uten en rettighetsanalyse. Rettssikkerheten avhenger av at problemet med ledersvikt og fasadebegrunnelser tas tak i, og riksadvokaten må ta ansvar gjennom et paradigmeskifte for strafferetten.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Roar Mikalsen

Leder for Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk